

ARAABIA TÄISVERELIST TÕUGU HOBUSTE ARETUSPROGRAMM

1. Õiguslikud alused

Õiguslikud alused araabia täisverelist tõugu hobuste aretusprogrammi (edaspidi Programmi) ja selle osade jaoks on:

- Euroopa Liidu õigusaktid: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/1012, Euroopa Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/262.
- Eesti Vabariigi Põllumajandusloomade aretuse seadus (01.01.2019; RT I, 28.12.2018, 35) ja sellega seonduvad õigusaktid.
- World Arabian Horse Organization (WAHO) reeglid ja nõuded tõuraamatu loomisele ja pidamisele (WAHO rules and requirements for establishing and keeping a stud book).

2. Araabia täisverelise hobuse definitsioon

Araabia täisvereline on hobune, kes on kantud mõnesse WAHO poolt aktsepteeritud araabia täisvereliste hobuste tõuraamatusse või registrisse.

3. Aretuse eesmärk

Araabia täisverelist tõugu hobuste aretusprogramm haarab kõiki abinõusid, mis aitavad kaasa araabia täisverelist tõugu hobuste aretustöö edendamisele lähtudes aretuseesmärgist. Programm on koostatud tähtajatult.

Aretuse eesmärgiks on araabia täisvereliste hobuste aretamine, kasvatamine ja tõu propageerimine Eesti territooriumil.

Aretuse eesmärgiks on väga hea araabia täisverelise hobuse tüübi ning ratsastatavuse omadustega ratsa-, sport- ja näitusehobune.

Eesmärk on suurendada aretajate teadlikkust paaridevaliku otsuste langetamisel.

Aretusedu saavutamine sõltub hobuste jõudlusest ja rahvusvahelise konkurentsivõimelisusega araabia täisvereliste hobuste näituste tulemustest.

4. Aretusmeetodid

Araabia täisvereline hobusetõug põhineb rahvusvaheliselt tunnustatud põlvnemisega araabia täisvereliste hobuste populatsioonil. Aretusmeetodina on lubatud kasutada ainult puhasaretust. Aretusvõttena on kasutusel perekondaretus.

5. Aretusedu saavutamise abinõud

Programmi eesmärkide saavutamiseks kasutatakse puhasaretust.

Oluliseks infoks aretajatele on hobuste hindamise ja võistlustulemuste andmed. Täpsemad kriteeriumid hobuste hindamise kohta on toodud aretusprogrammi osas „Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise kord“.

Araabia täisverelist tõugu hobuste tõuraamatut peetakse elektrooniliselt, algdokumente säilitatakse Eesti Hobusekasvatajate Seltsi (edaspidi EHS) kontoris. Andmeid kogutakse ja säilitatakse seaduses ettenähtud korras.

6. Aretusprogrammi täitmiseks vajalik aretusloomade arv ja aretuspiirkond

Araabia täisverelist tõugu hobuste Eesti populatsioon on levinud üle Eesti Vabariigi.

Aretusprogrammist võtavad osa kõik hobused, kes on kantud tõuraamatusse ja nende järglased. Tõupopulatsioon hõlmab 01.01.2020 seisuga 121 hobust, 2019. aastal sündis Eestis 7 araabia täisverelist varssa.

7. Tõu iseloomustus

Araabia täisvereline hobusetõug on aretatud Araabia poolsaarel, läbi aretuse ajaloo on kasutusel olnud puhasaretus. Araabia täisvereliste hobuste populatsioon Eestis on kujunenud 1970.-ndatest aastatest alates Venemaalt imporditud araabia täisverelist tõugu märadest ja täkkudest ning nende järglastest, alates aastast 2005 on imporditud hobuseid Leedust, Saksamaalt, Soomest, Austriast, Hollandist, Itaaliast ja Poolast.

8. Tõu omadused

Tõu omadusi väljendatakse soovitud ja mitte soovitud omaduste koondina. Eraldi vaadeldakse hobuse tõu- ja sootüüpi, kehaehitust, liikumisi ehk allüüre.

Värvus:

Tõus esinevad põhivärvused: must, kõrb, raudjas ja hall.

Tüüp:

Tüüp väljendab hobuse vastavust Programmis kehtestatud nõuetele. Sughobustel peavad olema selged sootunnused. Araabia täisverelist tõugu hobusel peavad väljenduma:

- araabia täisverelise hobuse tõutüüp;
- elegantne, suurejooneline, harmooniline ja suursugune ratsahobuse tüüp, mida rõhutab väljendusrikkus ja markantsus;
- turja kõrgus soovitavalt 145 ... 160 cm.

Erinevatel kehaosadel on soovitavad ja mittesoovitavad tundemärgid.

Pea

Soovitav: väljendusrikas, uhke, keskmise suurusega, keskmise suurusega kõrvadega, sirge või nõgusa profiiliga pea. Silm suur, elav, sõbralik, lõuapärade vahe lai ja vaba liikuvusega.

Mittesoovitav: ilmetu, raske, kumera profiiliga pea; väike, tuhm ja tuim silm; kitsas lõuapärade vahe

Kael

Soovitav: keskmise pikkusega kuni pikk, hästi arenenud lihastega, hästi ja kergelt ühendatud kuklaga ning tiheda lakaga.

Mittesoovitavad: väga lühike või pikk, sügava ühendusega, madala asetusega kael.

Piht

Soovitav: markantne, kaugemale seljale ulatuv turi. Abaluud suured ja libajad.

Mittesoovitavad: lühike ja madal turi, väikesed, lühikesed ja püstjad abaluud

Rind

Soovitav: sügav, lai ja kumera roietekaarega.

Mittesoovitavad: mittesügav, kitsas, lameda roietekaarega.

Keha

Soovitav: riskülikukujuline, lubatud ka ruudukujuline, hästi ühendatud hobuse ees-, kesk- ja tagaosas: selg keskmise pikkusega, lihaseline, nimme lühike, kube lühike.

Mittesoovitavad: nõrk, nõgus või kumer nimme: laudjas kitsas, lühike, pikk tühimik.

Jäsemed

Soovitav: suured liigesed, keskmise pikkusega sõrgatsid, hästi vormitud tiheda kabjasarvega kabjad ja eelistatud on keskmisest kõrgem jala pikkus. Korrektne jäsemete asetus.

Mittesoovitavad: nõrkade liigeste ja kõõlustega, "kepisarnane" esijalg, eetsi- ja taatsine esijala seis, lame, nõõritud kämmal, lühike, püstine või pehme sõrgats. Liiga kitsas, lame või pehme kabjasarvega kabi, sirge või saabeljas tagajalg, lühike, nõrk kannaliiges, rangjalgne või kooskandne seis.

Liikumised ehk allüürid.

Araabia täisverelise hobuse samm ja traav peab olema hoogne ja avar, jäsemete liikumissuund otse ja ettepoole suunatud.

Ebasoovitavad on lühikesed, madalad ja riivlevad liikumised.

Seesmised omadused (iseloom, temperament ja tervis)

Soovitav omadused on tugev tervis, hea psüühiline ja füüsiline koormustaluvus, hea viljakus ja pärilike vigade puudumine.

Araabia täisvereline hobune peab olema tugeva tervisega, sõbralik, töötahteline ja tugeva närvikavaga hobune, kes jätab intelligentse mulje. Tema käitumises peab olema äratuntav hea iseloom ning elav, kuid tasakaalukas temperament. Araabia täisvereline hobune peab olema vastupidav kestvale tööle, vähenõudlik sööda ja pidamistingimuste suhtes.

Mittesoovitav on raskelt kohanevad, närvilised, kartlikud või arad hobused; pärilike vigadega hobused.

9. Aretusprogrammiga seonduvad nõutavad protseduurireeglid

Aretusprogrammi osadena esitatakse järgmised protseduurireeglid:

9.1 Tõuraamatusse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord

9.2 Aretuslooma põlvnemise registreerimise ning põlvnemisandmete õigsuse kontrollimise kord

9.3 Aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise kord

9.4 Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise kord

9.5 Mära seemendus- ja paaritusandmete registreerimise kord

9.6 Põllumajanduslooma, keda soovitakse tõuraamatusse kanda, identifitseerimise ja selle üle arvestuse pidamise kord

9.1 TÕURAAMATUSSE KANDMISE ALUSED JA TÕURAAMATU PIDAMISE KORD

9.1.1 Mõisted

Tõuraamat – andmekogu, kuhu kantakse hobuse põlvnemise andmed, aretaja ja omaniku andmed ning tema geneetilise väärtuse hindamise ja jõudluskontrolli tulemused koos järglaste nimetamisega.

Araabia täisverelist tõugu hobune – hobune, kelle mõlemad vanemad on kantud WAHO poolt aktsepteeritud araabia täisverelist tõugu hobuste tõuraamatusse või registrisse.

Tõuraamatus registreerimine – araabia täisverelist tõugu hobuse järglase arvelevõtmine tõuraamatus talle passi väljastamiseks.

Tõuraamatusse kandmine – mära või täku sugulise kasutuse registreerimine koos tõuraamatu vastava osa kande tegemisega.

9.1.2 Tõuraamat

Araabia täisverelist tõugu hobuste tõuraamatut Eestis (edaspidi “tõuraamat”) peab Eesti Hobusekasvatajate Selts, kes vastutab sissekannete eest. Algdokumente säilitatakse EHSi kontoris.

Tõuraamatus peavad olema iga hobuse kohta järgmised andmed:

- aretaja ja omaniku nimi ja aadress;
- sünniaeg, sugu, värvus ja märgised;
- hobusele paigaldatud kiibi kood;
- individuaalnumber (UELN number);
- vähemalt neli esivanemate põlvkonda;
- tõuraamatusse kandmised ja kannete muutused;
- väljamineku kuupäev ja teadaolev põhjus;
- teadaolevad jõudluskontrolli tulemused ja võimalusel aretusväärtuse määramine;

- tõuaretusalane näitus ja toimumisaeg;
- tema järglaskond;
- geneetilise ekspertiisi akti number.

Tõuraamatu põhiosa jaguneb kolmeks osaks:

- täkkude tõuraamat;
- märade tõuraamat;
- eeltõuraamat.

Tõuraamatu erinevatesse osadesse kantakse hobused, kes vastavad antud osa nõuetele. Kanne tõuraamatu osasse märgitakse hobuse passi. Selleks saadab hobuse omanik hobuse passi EHSi kontoris.

Tõuraamatu põhiosa jagunemine ja kriteeriumid hobuse kandmiseks vastavasse osasse:

- *Täkkude tõuraamat* – kantakse sugulises kasutuses olevad araabia täisverelist tõugu täkkud, kelle isa ja ema on kantud mõnda WAHO poolt tunnustatud araabia täisvereliste hobuste tõuraamatusse;
- *Märade tõuraamat* – kantakse sugulises kasutuses olevad araabia täisverelist tõugu märke, kelle isa ja ema on kantud mõnda WAHO poolt tunnustatud araabia täisvereliste hobuste tõuraamatusse;
- *Eeltõuraamat* – registreeritakse Eestis sündinud araabia täisverelist tõugu varsad ja importhobused enne sugulist kasutamist. Aretuses kasutusse võtmisel kantakse hobune vastavalt täkkude või märade tõuraamatusse.

Juhul kui selgub, et hobuse sissekanne tõuraamatu vastavasse osasse on toimunud valede või puudulike põlvnemisandmete või muude tunnuste alusel, tuleb sisse viia kannete muudatused.

9.1.3 Vajalikud dokumendid tõuraamatusse kandmisel

9.1.3.1 Varsa esmakordseks tõuraamatusse kandmiseks vajalikud dokumendid:

- *Paarituste registreerimise leht (lisa 1)*

Araabia täisverelise sugutäku pidaja täidab igal aastal jooksvalt Paarituste registreerimise lehte ja edastab selle hiljemalt 31. detsembriks tõuraamatu pidajale. Paarituste registreerimise leht sisaldab järgneva andmeid iga hooajal paaritatud mära kohta: mära nimi, värvus, sünniaeg, individuaalnumber, mära omaniku nimi ja kontaktandmed, paarituste kuupäevad.

- *Paaritustunnistus / varsa sünnitunnistus (lisa 2)*

Paaritustunnistuse väljastab täku pidajale EHS, paaritustunnistuse digitaalne vorm on kättesaadav EHS kodulehel www.ehs.ee. Täku pidaja täidab ja allkirjastab paaritustunnistuse koheselt pärast teostatud paaritust. Paaritustunnistuse saadab täku omanik hiljemalt 31. detsembriks EHSi. Mära omanik saab täku pidajalt paaritustunnistuse, mis on tõenduseks toimunud paarituse kohta. Paaritus- ja varsa sünnitunnistus on üks dokument, varsa sünnitunnistuse osa täidetakse pärast varsa sündi ja saadetakse tõuraamatupidajale. Mära müügi korral antakse paaritustunnistus edasi mära ostjale. Varsa sünni, surnult sünni ja

aborteerumise korral täidab mära pidaja varsa sünnitunnistusel vastava osa, allkirjastab ning saadab selle EHSi 30 päeva jooksul pärast sündmust.

Paaritustunnistus peab sisaldama järgnevaid andmeid:

- täku nimi, värvus, sünniaeg, individuaalnumber ja/või tõuraamatu number;
- mära nimi, värvus, sünniaeg, individuaalnumber ja/või tõuraamatu number;
- paarituste ajad ja teadaolevad kasutatud meetod (loomulik paaritus, kunstlik seemendus värske või külmutatud spermaga);
- toimunud paaritust/seemendust tõendava isiku nimi ja allkiri;
- mära omaniku nimi.

Varsa sünnitunnistuses (paaritustunnistuse II osa) tehakse kanded:

- varsa sünniaeg, sugu ja värvus;
 - andmed surnult sünni/abordi/ mitte tiinestumise kohta
 - varsa omaniku nimi ja allkiri.
-
- *Identifitseerimisleht (lisa 3)*

Varsa identifitseerib ning identifitseerimislehe täidab EHSi poolt volitatud isik varsaga mära juures. Identifitseerimisleht allkirjastatakse varsa omaniku või tema esindaja poolt. Identifitseerimisleht koostatakse kahes eksemplaris, mille originaal jääb tõuraamatu pidajale ja koopia jääb varsa omanikule. Identifitseerimislehe alusel väljastatakse hobuse pass hiljemalt 6 kuu jooksul pärast identifitseerimist.

Identifitseerimislehel peavad sisalduma järgmised andmed:

- varsa nimi, sünniaeg, sünnikoht ja sugu;
- omaniku või omaniku esindaja nimi;
- varsa isa ja ema nimed, individuaalnumbrid ja/või tõuraamatu numbrid;
- ema paarituse aeg;
- varsa värvus, märgiste kirjeldus ja joonisdiagramm;
- märke kiibiga märgistamise kohta;
- identifitseerija ja omaniku allkirjad.

Joonisdiagrammil märgitakse pöörised X-ga, valgete märgiste piirjooned punase joonega ja kiibi asukoht ristkülikuga.

- *Geneetilise ekspertiisi akt*

Kõik araabia täisverelised hobused peavad olema geneetiliselt identifitseeritud ja nende põlvnemisandmete õigsus kontrollitud. Vanemate hobuste puhul loetakse vastuvõetavaks ka põlvnemisandmete õigsuse kontroll immunogeneetilise uuringu põhjal. Alates 2007. aasta sünnist peavad kõik Eestis sugulises kasutuses olevad araabia täisverelised hobused ja nende järglased olema geneetiliselt identifitseeritud ja järglaste põlvnemisandmete õigsus geneetiliselt kontrollitud DNA põhjal.

Geneetilist identifitseerimist ja põlvnemisandmete õigsuse kontrollimist võib teostada laboratoorium, mis on Rahvusvahelise Loomageneetika Ühingu (International Society for Animal Genetics, ISAG) liige ja osaleb ISAGi võrdlustestides. Iga araabia täisverelist tõugu hobusel peab olema tehtud põlvnemisandmete õigsuse geneetiline ekspertiis. Geneetiline identifitseerimine viiakse läbi karva- või vereproovi alusel, mis saadetakse laboratooriumisse koos järgnevate andmetega:

- Varsa nimi, sugu, värvus, sünniaeg, tõug
- Ema nimi, sugu, värvus, sünniaeg, tõug, individuaalnumber
- Isa nimi, sugu, värvus, sünniaeg, tõug, individuaalnumber

Laboratoorium väljastab geneetilise identifitseerimise ja põlvnemisandmete õigsuse kontrolli kohta akti. Geneetilise ekspertiisi akt säilitatakse EHSi kontoris.

9.1.3.2 Imporditud hobuste tõuraamatusse kandmiseks vajalikud dokumendid:

- *Eksportsertifikaat (lisa 4)*

Araabia täisverelise hobuse liikumisel ühe tõuraamatu haldusterritooriumilt teisele väljastab eksportiva riigi tõuaretusühing hobusele WAHO poolt heakskiidetud vormil eksportsertifikaadi, mis saadetakse otse importiva riigi tõuaretusühingule. Eksportsertifikaat on aluseks hobuse registreerimisel, seda ei saa asendada ükski teine dokument.

- DNA profiil

Hobuse impordi korral saadetakse eksportsertifikaadiga koos koopia tema DNA profiilist ja põlvnemisandmete õigsust tõendavast sertifikaadist. Korduv identifitseerimine DNA alusel ei ole vajalik, kui ei ole kahtlust hobuse identiteedi osas. Kahtluse tekkimisel tuleb sellest teavitada eksportivat tõuaretusühingut ja teostada korduv DNA analüüs.

Tiine mära puhul on tulevase varsa registreerimiseks vajalik kasutatud täku DNA profiil, põlvnemistabel 5 eellaste põlvkonnaga ja täku omaniku poolt allkirjastatud Paaritustunnistus.

9.1.3.3 Hobuse passi väljaandmise kord

Pass on dokument hobuse päritolu, jõudluse ja identifitseerimise kohta, mis kuulub hobuse juurde ja peab omaniku vahetuse korral hobusega kaasnema. Eestis sündinud araabia täisverelistele hobustele väljastab passi EHS.

Pass sisaldab järgmisi andmeid hobuse kohta:

- passi väljastanud aretusühingu nimi;
- hobuse nimi ja individuaalnumber (UELN);
- hobuse märgistus (kiip, põletusmärk jms.);
- hobuse tõug, sünniaeg, sugu, värvus, märgised ja joonisdiagramm;
- hobuse ja tema eellaste põlvnemine nelja põlvkonna ulatuses (sh hobuse vanemate ja -vanavanemate nimed, värvid, sünniaastad ning kanded vastavatesse tõuraamatu osadesse);
- hobuse jõudluskontrolli ja aretusväärtuse andmed, märkmeid hobuse hindamise ja tunnustamise kohta;
- aretuskonkursside ja näituste tulemused;

- aretaja nimi ja aadress.

Pass edastatakse hobuseomanikule pärast passi väljastamisega seotud arve tasumist. EHSile. Passi kadumisest peab omanik EHSi viivitamatult teavitama ning kirjaliku avalduse alusel väljastatakse talle duplikaatpass.

Passi väljastamiseks peab hobune olema märgistatud kiibiga, identifitseeritud värvuse ja märgiste alusel, kandma nime ja saama aretusühingult UELN numbri. Araabia täisverelistel hobustel peab olema tehtud põlvnemisandmete õigsuse geneetiline ekspertiis.

9.1.3.3.1 Hobuse märgistamine kiibiga

Hobused märgistatakse kiibiga. Õigus kiibi paigaldamiseks on loomaarstil. Kiip tuleb paigaldada hobuse kaela vasakule küljele turja ja kukla vahelisele alale. Märgistamine peab toimuma hobuse identifitseerimisega üheaegselt või varem. Enne hobuse identifitseerimist toimunud kiibiga märgistamise puhul täidab loomaarst teate hobuse märgistamise kohta (lisa 6) ning hobuse omanik esitab teatise 30 päeva jooksul alates hobuse märgistamisest EHSi.

Enne 01.07.2009 identifitseeritud hobuste märgistamisel kiibiga täidab loomaarst teate hobuse märgistamise kohta (lisa 6) ning hobuse omanik saadab selle 30 päeva jooksul alates hobuse märgistamisest Seltsi. Teatelt peab selguma, millal märgistamine toimus, märgistaja nimi, millist hobust märgistati, paigaldatud kiibi kood ja koht, kuhu kiip paigaldati.

9.1.3.3.2 Hobuse identifitseerimine värvuse, märgiste ja DNA alusel

Hobuse identifitseerib ja joonisdiagrammi koostab EHSi volitatud identifitseerija, täites identifitseerimislehe. Identifitseerimisleht allkirjastatakse hobuse omaniku või tema esindaja poolt. Identifitseerimisleht koostatakse kahes eksemplaris, mille originaal jääb tõuraamatu pidajale ja koopia jääb varsa omanikule.

Iga araabia täisverelist tõugu hobune peab olema geneetiliselt identifitseeritud ja tema põlvnemisandmete õigsus geneetilise ekspertiisiga kontrollitud. Geneetiline identifitseerimine viiakse läbi karva- või vereproovi alusel laboratoorselt.

9.1.3.3.3 Hobuse nimi ja UELN number

Hobune, kellele väljastatakse pass, peab kandma nime. Nime annab hobusele omanik. Nimi ei tohi olla ühetäheline või põhjendamatult pikk. Nimi peaks soovituslikult algama ema nime esitähelga. Kui nime osana kasutatakse aretaja või sünnikoha nime (nt –S jne) rakendub soovitus vaid hobuse pärisnimele.

EHSil on õigus nõuda nime muutmist järgmistel põhjustel:

- korduvate nimede kasutamisel;
- põhjendamatult pikkade nimede korral;
- kuulsate hobuste nimede kasutamisel.

Hobuse esmakordsel registreerimisel antakse talle aretusühingu poolt individuaalnumber (UELN), mida edaspidi ei muudeta.

Alates 01.07.2008 on individuaalnumber (UELN) 15 kohaline ning järgmise ülesehitusega:

aretusühistu kood, mis algab riigi koodiga tõu kood registrinumber sünniaasta

9.1.3.4 Aretusandmete muutmine

Kõik muudatused (värvus, märgised, jõudluskontroll, näituste tulemused, omanikuvahetus jm) kantakse passi ja tõuraamatusse EHSi tõuraamatupidaja poolt. Vastavate märgete tegemiseks esitab hobuse omanik EHSile avalduse täienduse sisseviimiseks dokumenti ja vajadusel (nt omanikuvahetus) kande tegemise aluseks oleva dokumendi koopia või ärakirja.

Passis sisalduvate andmete muutmine või täiendamine omaniku poolt on keelatud.

9.1.3.5 Aretaja kohustused

Vastavalt Põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määrusele nr 128 on loomapidaja kohustatud pidama arvestust karjas olevate hobuste üle. Tõuraamatus registreeritud hobuse pidaja peab täitma algarvestuse lehte (lisa 5).

Registreerida tuleb vähemalt järgmised andmed:

- hobuse nimi
- tõug
- sünniaeg
- UELN-kood
- transpondri number
- karja toomise ja karjast väljaviimise aeg
- lähte- ja sihtkoha aadress koos sealse loomapidaja nime ja isiku- või registrikoodiga.

Andmete muutumise korral (nt hobuse karja tulek või karjast väljaminek, varssumine, kastreerimine, paaritused) tuleb need arvestusdokumentidesse kanda 3 päeva jooksul sündmuse toimumisest alates. Karja arvestusdokumente tuleb säilitada vähemalt 3 aastat alates hobuse karjast väljamineku päevast.

Aretajad vastutavad andmete õigsuse eest kõigil dokumentidel, mida nad täidavad või väljastavad. Aretaja kohustus on kontrollida oma hobuse dokumentides sisalduvate andmete õigsust. Ebatäpsete andmete avastamise korral tuleb sellest EHSi teatada ning edastada korrigeerimist vajav dokument EHSi.

Hobusega seotud sündmuste (omanikuvahetus, kastreerimine, hukkumine jms) korral teavitab hobuse omanik või omanike esindaja sellest EHSi tõuraamatu pidajat 30 päeva jooksul pärast sündmuse toimumisest.

9.1.3.5.1 Omanikuvahetusest teavitamine

Omanikuvahetusest tuleb EHSi teavitada 30 päeva jooksul pärast sündmuse toimumist. Pass tuleb uue omaniku andmete sissekandmiseks edastada EHSi koos omandiõiguse muutust kinnitava dokumendiga.

Selleks võib olla kas:

- hobuse ostu-müügi leping või
- omaniku vahetuse teade (lisa 6)

Mõlema dokumendi puhul on vajalikud järgmised andmed: mõlema osapoolte nimed, registri

numbrid või isikukoodid, aadressid, allkirjad ja dokumendi koostamise kuupäev. Pass edastatakse uuele hobuseomanikule pärast omanikuvahetuse registreerimisega seotud arve tasumist EHSile.

9.1.3.5.2 Täku valdaja kohustused

Täku valdaja vastutab nõuetele vastava paarituse (seemenduse) läbiviimise ja selle registreerimise eest EHSis.

Täku valdaja kohustuste hulka kuuluvad:

- paaritustunnistuse täitmine;
- paaritusandmete registreerimine EHS-is 31.detsembriks
- kinnipidamine kõigist täkkude paarituste või seemenduste piirangutest;
- teavitamine täku asukoha muutusest ja tõuaretusest väljalangemisest; büroosse;
- nõustumine nende valduses olevate aretusandmete edastamise ja avaldamisega
- täku põlvnemisandmete õigsuse geneetilise ekspertiisi läbiviimise korraldamine.

9.1.3.5.3 Mära valdaja kohustused

Mära valdaja (omanik, pidaja) vastutab varsa sünnist õigeaegselt teatamise eest.

Mära valdaja kohustused:

- allkirjastada varsa sünnitunnistus ja saata see 30 päeva jooksul pärast varsa sündi EHSi;
- korraldada varsa märgistamine kiibiga;
- korraldada varsa identifitseerimine enne tema kuue kuu vanuseks saamist mära juures, allkirjastada identifitseerimisleht;
- korraldada varsa põlvnemisandmete õigsuse geneetiline ekspertiis tunnustatud laboris, saates selleks laborisse varsa bioloogilise materjali (jõhvid või veri).

9.1.3.6 Andmete säilitamine

Paaritustunnistused, sünnitunnistused, identifitseerimislehed, paaritusnimekirjad ja teised algdokumendid säilitatakse EHSi kontoris seadusega ettenähtud korras.

9.2 ARETUSLOOMA PÕLVNEMISE REGISTREERIMISE JA PÕLVNEMISANDMETE ÕIGSUSE KONTROLLIMISE KORD

9.2.1 Varsa registreerimine ja põlvnemisandmete õigsuse kontroll

Sugutäku pidaja täidab pärast mära paaritamist paaritustunnistuse, mille originaali annab ta üle märaomanikule ja koopia jätab endale. Täkupidaja täidab paaritushooaja jooksul jooksvalt Paarituste registreerimise lehe ja saadab selle paaritushooaja lõppedes hiljemalt 31. detsembriks EHSi kontorisse.

Varsa sünni järel täidab märaomanik paaritustunnistusel varsa sünnitunnistuse osa ja saadab selle 30 päeva jooksul EHSi.

Varss tuleb märgistada kiibiga loomaarsti poolt ning selle kohta tuleb vajaduse täita Hobuse märgistamise teade (lisa 6).

EHSi volitatud identifitseerija identifitseerib varsa kuue kuu jooksul pärast sündi, täites Identifitseerimislehe (lisa 3).

Varsalt tuleb võtta vere/karvanäidis DNA profiili määramiseks ja põlvnemisandmete õigsuse geneetiliseks ekspertiisiks. Hobuse andmete edastamiseks kasutatakse labori poolt kasutuselolevat geneetilise ekspertiisi akti. Kui kõik dokumendid vastavad nõuetele, põlvnemisandmed on tõesed ja varsa mõlemad vanemad on eelnevalt tõuraamatusse kantud, registreeritakse varss tõuraamatusse ning väljastatakse pass.

9.2.2 Imporditud hobuse registreerimine ja põlvnemisandmete õigsuse kontroll

Hobuse importija on kohustatud hobuse impordist teatama EHSile 30 päeva jooksul pärast riiki sisenemist. Tõuraamatusse kandmise toiminguid ei alustata enne eksportsertifikaadi (lisa 5) saabumist. Eksportsertifikaadiga koos peab eksportiva riigi aretusühingust saabuma hobuse põlvnemistabel vähemalt nelja eellaste põlvkonnaga, DNA profiil ja põlvnemisandmete õigsuse kontrolli raport. Kõigi vajalike dokumentide olemasolul registreerib EHSi tõuraamatupidaja hobuse tõuraamatusse.

Kui hobuse värvus ja/või märgised ei vasta eksportsertifikaadis näidatutele võib nõuda hobuse omanikult korduva DNA analüüsi tegemist, teavitades sellest eksportinud riigi tõuaretusühingut.

9.3 ARETUSLOOMA JÕUDLUSANDMETE JA GENEETILISE VÄÄRTUSE HINDAMISTULEMUSTE KASUTAMISE KORD

Hobuse geneetilist väärtust hinnatakse tema jõudlusandmete alusel. Hobuse omajõudlust hinnatakse varsaeas, hobuste ülevaatustel, tõunäitustel, võõrratsaniku testil, rakendihobuste jõudluskatsetel ja võistlusspordis. Hobuse jõudluse hindamisel arvestatakse ka järglaste, eellaste ja külgsugulaste jõudlusandmeid.

Jõudlusandmed avaldatakse jooksvalt EHSi koduleheküljel www.ehs.ee ja koondandmetena aastaraamatus.

9.4 ARETUSLOOMA JA ARETUSMATERJALI ARETUSEKS SOBIVAKS TUNNISTAMISE KORD

Vastavalt World Arabian Horse Organization (WAHO) reeglitele ja nõuetele tõuraamatu loomisele ja pidamisele (WAHO rules and requirements for establishing and keeping a stud book) on aretuses lubatud kasutada kõiki araabia täisverelise hobuse definitsioonile vastavaid hobuseid sõltumata jõudluskatsete tulemustest.

9.4.1 Täku tunnistamine aretuseks sobivaks

Täkk tunnistatakse aretuseks sobivaks, kui:

- täkk vastab araabia täisverelise hobuse definitsioonile ja on kantud mõnesse WAHO poolt tunnustatud tõuraamatusse või registrisse;
- täkk on nõuetekohaselt geneetiliselt identifitseeritud.

9.4.2 Mära tunnistamine aretuseks sobivaks

Mära tunnistatakse aretuseks sobivaks, kui:

- mära vastab araabia täisverelise hobuse definitsioonile ja on kantud Eesti araabia täisvereliste hobuste tõuraamatusse;
- mära on nõuetekohaselt geneetiliselt identifitseeritud.

9.5 MÄRA SEEMENDUS- ja PAARITUSANDMETE REGISTREERIMISE KORD

Mära seemendus- ja paaritusandmete nõuetekohase registreerimise kohustus on nii täku- kui märaomanikul või omaniku esindajal.

Registreerimise aluseks on järgmised dokumendid:

- täku paaritusnimekiri
- paaritustunnistus/varsasünnitunnistus

Täku paaritusnimekirja peetakse eraldi iga kasutuses oleva täku kohta ja edastatakse aasta lõpuks EHSi.

Paaritustunnistus täidetakse iga paaritatud mära kohta ning selle koopia saadab täku omanik EHSi 31. detsembriks. Paaritatud mära müügi korral antakse paaritustunnistus temaga kaasa.

9.6 PÕLLUMAJANDUSLOOMA, KEDA SOOVITAKSE TÕURAAMATUSSE KANDA, IDENTIFITSEERIMISE JA SELLE ÜLE ARVESTUSE PIDAMISE KORD

Hobuse identifitseerimise osadeks on:

- joonisdiagramm hobuse kirjeldusega
- kiibi kood
- nimi
- individuaalnumber (UELN)
- DNA profiil ja põlvnemisandmete kontroll
- elektroonilise tõuraamatu kirje
- hobuse pass

Varsa sünnitunnistuse peab määra omanik edastama tõuraamatupidajale 30 päeva jooksul pärast varsa sündi. Varsa sünnitunnistus on aluseks kõigile järgmistele toimingutele varsa identifitseerimisel.

Varsa joonisdiagrammi koostab EHSi poolt volitatud isik varsaga määra juures. Joonisdiagramm edastatakse tõuraamatupidajale, kes registreerib need hobuse identifitseerimise registris.

Kiibi paigaldab loomaarst. Varem kui hobuse identifitseerimise lehe täitmist toimunud märgistamise puhul täidab loomaarst hobuse kiibistamise teate. Teatelt peab selguma, millal märgistamine toimus, märgistaja nimi, millist hobust märgistati, paigaldatud kiibi poolt edastatav kood ja koht, kuhu kiip paigaldati.

Individuaalnumber (UELN) antakse kõigile identifitseeritud hobustele vastavalt aretusprogrammi osale ``Tõuraamatusse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord``.

Kande elektroonilisesse tõuraamatusse teeb aretusühing. Tõuraamatusse registreeritud andmete alusel vormistab aretusühing hobuse passi. Pass väljastatakse hobuseomanikule pärast passi väljastamisega seotud arve tasumist.

